

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Валери Пастармаджиев, преподавател в катедра „Музика“,
Факултет по изкуствата, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград**

на дисертационен труд на тема:

**„Влияние на политическите процеси върху поп музиката в България
от 60-те до началото на 90-те години на XX век“**

**за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
област на висше образование: 8. Изкуства,
професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство
докторска програма : Теория и практика на изпълнителското
изкуство**

Автор на дисертационния труд:

Десислава Минчева Граховска-Чолакова

редовен докторант към катедра „Музика“ при Факултет по изкуствата,
ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

I.КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА.

Десислава Граховска-Чолакова е поп изпълнител с над 20 години професионален опит, изявявала се както на българската, така и основно на международни сцени. Утвърден вокален педагог с богат опит в обучението и развитието на млади таланти. Има завършена бакалавърска степен по

„Поп и джаз пеене“ и магистърска степен по „Вокална педагогика“ от Нов български университет.

През 2021 г. е приета в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград за редовен докторант в докторска програма „Теория и практика на изпълнителското изкуство“.

II. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТЕНИЯ ПРОБЛЕМ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

В дисертационният труд на тема: **„Влияние на политическите процеси върху поп музиката в България от 60-те до началото на 90-те години на XX век“**, докторантката Десислава Граховска-Чолакова изследва слабо проучен въпрос – как политическите процеси в България в периода от 60-те години до началото на 90-те години на XX век са оказали влияние върху развитието на поп музиката. Темата е важна, тъй като разглежда период (между 60-те и началото на 90-те години на XX век), в който културната политика на държавата играе съществена роля в процесите на създаване, разпространение и институционална оценка на музикалната продукция. Изследването запълва съществуваща празнина в научната литература, която досега е насочвала основно вниманието си към елитарните жанрове или към идеологическите аспекти на културната политика, като рядко адресира поп музиката в нейния конкретен социално-политически контекст.

Значимостта на темата се определя и от нейния принос към разбирането на механизмите на контрол, цензура и институционална намеса в популярната култура. Поп музиката не е била просто форма на забавление – тя е играела роля в процесите на социално моделиране и идеологическо възпитание. Изясняването на тези процеси не само допринася към музикалната история на България, но и хвърля светлина

върху начина, по който културните индустрии могат да бъдат използвани за политически цели.

Именно това определя **актуалния характер на настоящото научно изследване.**

III. ХАРАКТЕРИСТИКА, АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Първа глава е въведение в историко-контекстуалната рамка на изследването. Авторката дефинира основните понятия („поп музика“, „естрада“, „масова песен“) и ги ситуира в контекста на социалистическия период в България. Особено ценен е опитът за периодизация на разглеждания времеви обхват. Шейсетте години са анализирани като време на изграждане на институционалната „инфраструктура“ на българската поп музика, включително създаването на Бюро „Естрада“, Комитета за култура, както и създаването на фестивала „Златният Орфей“. Следващия етап (70-те години) са разгледани като културно прогресивен период, белязан от институционално разширяване и появата на редица нови форми за музикално представяне, но и от засилен идеологически натиск. Акцент е поставен върху ролята на Людмила Живкова и културната политика на този етап. От 1985 до началото на 90-те години се проследява разпадът на социалистическата културна рамка, политизирането на музиката в навечерието на демократичните промени, както и началото на прехода в музикалната индустрия. Положително впечатление прави използването на множество примери – от нормативни документи до конкретни казуси с участието на известни изпълнители. Авторката демонстрира отлична осведоменост относно музикалната сцена и представя обективен анализ на развитието ѝ.

Втората глава, озаглавена *Социалистическата идеология срещу поп музиката в България. Аспекти на идеологически диктат*, дисертантът

анализира конкретни механизми на идеологически натиск и контрол. Цензурата, упражнявана както върху репертоара, така и върху облеклото и сценичното поведение на изпълнителите; Комсомолската намеса като инструмент за идеологическа дисциплина сред младите изпълнители; Ролята на Държавна сигурност, особено чрез Шесто управление, в наблюдението и санкционирането на „неудобни“ артисти; Съдбата на отделни музиканти, които са били обект на репресии – авторката цитира документи и свидетелства, като например случая с Манол Кушев, който е уволнен и обвинен в „разпространение на упадъчни влияния“.

Главата съчетава добър историко-документален анализ с музикално-социологичен подход. В изследването са разгледани и противоречивите гледни точки между официалната партийна линия и възприятията на артистите, което допринася за по-задълбоченото представяне на разглеждания въпрос.

Фокусът в **третата глава** на дисертацията пада върху институционалната страна на културната политика и анализиране как различните институционални звена влияят на музикалния живот. Трябва да се отбележи, че докторантката много старателно е посочила и проблемите и ролята на Бюро „Естрада“, Балкантон, БНР и БНТ, които тя посочва, като *основни механизми за създаване, контрол и разпространение на музикално съдържание*.

Тази част от труда има висока приносна стойност, тъй като представя комплексен модел на взаимодействие между власт и култура – не само като идеологически натиск, но и като целенасочено изграждане на културни институции и политики. Показана е двойствената природа на държавната намеса – едновременно репресивна и продуктивна.

IV.ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Докторантката е представила 3 публикации по темата на дисертационния труд, публикувани в научни списания за периода от 2022 до 2023 г., конкретно описани в автореферата.

V.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд демонстрира отлична методологическа подготовка и интердисциплинарна ориентация. Авторката борави уверено с теоретични понятия, архивни документи и емпиричен материал, като успява да поддържа критична дистанция и академична обективност. Стилът е ясен, аргументацията – последователна, а изводите – логично обосновани.

Изследването притежава както историко-описателна, така и аналитична стойност. То предлага оригинален принос към музикознанието и културната история на България, като осветлява малко изследвани аспекти от периода на държавен социализъм.

Сред приносите на труда се откроява концептуалното изясняване на термини като „естрада“, „поп музика“ и „идеологическа интервенция“, както и систематизацията на етапите в развитието на музикалната сцена под въздействието на политическите процеси. Трудът допринася както за обогатяване на знанието за социалистическата културна политика, така и за по-широкото разбиране на ролята на поп музиката като социално-комуникативен феномен.

Освен горепосоченото:

1. Докторантката **Десислава Минчева Граховска-Чолакова** е изпълнила изискванията на чл. 6 от ЗРАСРБ, както и чл. 24 от

ППЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”;

2. Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти от дисертационното изследване.
3. По дисертационния труд са посочени три самостоятелни статии, свързани тематично с труда, от участия осигуряващи публичност на основни въпроси от теоретичната разработка.

На основание чл. 12 от ЗРАСРБ и чл. 32 от ППЗРАСРБ давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд **„Влияние на политическите процеси върху поп музиката в България от 60-те до началото на 90-те години на XX век“**, разработен от редовен докторант **Десислава Минчева Граховска-Чолакова** и подкрепям присъждането на ОНС **„Доктор”**, област на висше образование: 8. Изкуства, професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Благоевград

21.05.2025 г.

Рецензент:

доц. д-р Валери Пастармаджиев

REVIEW

by Assoc. Prof. Dr. Valeri Pastarmadzhiev, lecturer at the Department of Music, Faculty of Arts, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad

on a dissertation on the topic:

"Impact of political processes on pop music in Bulgaria from the 60s to the early 90s of the 20th century"

for the award of the educational and scientific degree "Doctor"

field of higher education: 8. Arts,

professional field: 8.3. Music and dance art

doctoral program: Theory and practice of performing arts

Author of the dissertation:

Desislava Mincheva Grahovska-Cholakova

full-time doctoral student at the Department of Music at the Faculty of Arts, Southwest University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad

I. BRIEF BIOGRAPHICAL DATA OF THE DOCTORAL STUDENT.

Desislava Grahovska-Cholakova is a pop singer with over 20 years of professional experience, having performed both on the Bulgarian and mainly on international stages. An established vocal pedagogue with extensive experience in

the training and development of young talents. She has a bachelor's degree in "Pop and Jazz Singing" and a master's degree in "Vocal Pedagogy" from the New Bulgarian University.

In 2021, she was accepted at the South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad as a full-time doctoral student in the doctoral program "Theory and Practice of Performing Arts".

II. RELEVANCE AND SIGNIFICANCE OF THE DEVELOPED PROBLEM IN THE DISSERTATION.

In her dissertation on the topic: **“The Influence of Political Processes on Pop Music in Bulgaria from the 1960s to the Early 1990s”**, doctoral student **Desislava Grahovska-Cholakova** explores a poorly researched question – how political processes in Bulgaria in the period from the 1960s to the early 1990s have influenced the development of pop music. The topic is important because it examines a period (between the 1960s and the early 1990s) in which the cultural policy of the state plays a significant role in the processes of creation, distribution and institutional evaluation of musical production. The study fills an existing gap in the scientific literature, which has so far focused mainly on elitist genres or on the ideological aspects of cultural policy, rarely addressing pop music in its specific socio-political context.

The significance of the topic is also determined by its contribution to the understanding of the mechanisms of control, censorship and institutional intervention in popular culture. Pop music was not just a form of entertainment – it played a role in the processes of social modeling and ideological upbringing. Clarifying these processes not only contributes to the musical history of Bulgaria,

but also sheds light on the way in which cultural industries can be used for political purposes.

This is precisely what determines **the topical nature of this scientific study.**

III. CHARACTERISTICS, ANALYSIS AND EVALUATION OF THE DISSERTATION.

The first chapter is an introduction to the historical and contextual framework of the study. The author defines the main concepts (“pop music”, “pop music”, “mass song”) and situates them in the context of the socialist period in Bulgaria. The attempt to periodize the time range under consideration is particularly valuable. The sixties are analyzed as a time of building the institutional “infrastructure” of Bulgarian pop music, including the establishment of the “Estrada” Bureau, the Committee for Culture, and the establishment of the “Golden Orpheus” festival. The next stage (the 1970s) is viewed as a culturally progressive period, marked by institutional expansion and the emergence of a number of new forms of musical performance, but also by increased ideological pressure. Emphasis is placed on the role of Lyudmila Zhivkova and the cultural policy at this stage. From 1985 to the early 1990s, the collapse of the socialist cultural framework is traced, the politicization of music on the eve of democratic changes, as well as the beginning of the transition in the music industry. The use of numerous examples – from regulatory documents to specific case studies involving famous performers – makes a positive impression. The author demonstrates excellent awareness of the music scene and presents an objective analysis of its development.

In the second chapter, entitled *Socialist Ideology Against Pop Music in Bulgaria. Aspects of Ideological Dictate*, the dissertation examines specific

mechanisms of ideological pressure and control. The censorship exercised both over the repertoire and over the clothing and stage behavior of the performers; Komsomol intervention as an instrument of ideological discipline among young performers; The role of State Security, especially through the Sixth Directorate, in monitoring and sanctioning “inconvenient” artists; The fate of individual musicians who were subject to repression – the author cites documents and testimonies, such as the case of Manol Kushev, who was fired and accused of “spreading decadent influences”.

The chapter combines a good historical-documentary analysis with a musical-sociological approach. The study also examines the contradictory points of view between the official party line and the perceptions of the artists, which contributes to a more in-depth presentation of the issue at hand.

The focus **in the third chapter** of the dissertation falls on the institutional side of cultural policy and analyzing how the various institutional units influence musical life. It should be noted that the doctoral student has also very carefully pointed out the problems and the role of the “Estrada” Bureau, “Balkanton”, the Bulgarian National Radio and the Bulgarian National Television, which she points out as *the main mechanisms for the creation, control and distribution of musical content*.

This part of the work has a high contribution value, as it presents a complex model of interaction between power and culture - not only as ideological pressure, but also as a purposeful construction of cultural institutions and policies. The dual nature of state intervention is shown - both repressive and productive.

IV. PUBLICATIONS ON THE DISSERTATION

The doctoral student has presented 3 publications on the topic of the dissertation, published in scientific journals for the period from 2022 to 2023, specifically described in the abstract.

V. CONCLUSION

The dissertation demonstrates excellent methodological preparation and interdisciplinary orientation. The author confidently handles theoretical concepts, archival documents and empirical material, managing to maintain a critical distance and academic objectivity. The style is clear, the argumentation is consistent, and the conclusions are logically justified.

The study has both historical-descriptive and analytical value. It offers an original contribution to musicology and the cultural history of Bulgaria, shedding light on little-studied aspects of the period of state socialism.

Among the contributions of the work, the conceptual clarification of terms such as “pop music”, “pop music” and “ideological intervention” stands out, as well as the systematization of the stages in the development of the music scene under the influence of political processes. The work contributes both to enriching knowledge about socialist cultural policy and to a broader understanding of the role of pop music as a socio-communicative phenomenon.

In addition to the above:

1. The doctoral student Desislava Mincheva Grahovska-Cholakova has fulfilled the requirements of Art. 6 of the ZRASRB, as well as Art. 24 of the PPZRASRB for acquiring the educational and scientific degree "Doctor";

2. The abstract faithfully reflects the structure and content of the work and emphasizes the most important moments of the dissertation research.

3. Three independent articles, thematically related to the work, from contributions ensuring publicity of key issues of the theoretical development, are indicated in the dissertation work.

On the basis of Art. 12 of the ZRASRB and Art. 32 of the PPZRASRB I give a POSITIVE EVALUATION of the dissertation "Impact of political processes on pop music in Bulgaria from the 60s to the early 90s of the 20th century", developed by a full-time doctoral student Desislava Mincheva Grakhovska-Cholakova and I support the award of the ONS "Doctor", field of higher education: 8. Arts, professional direction: 8.3. Music and dance art.

Blagoevgrad

21.05.2025

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Valeri Pastarmadzhiev